

**ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ DİSTOPİK ESERLERİN ANAHTAR YETKİNLİKLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ (DUVARIN ARDI VE KAPILAND'IN KIYAMETİ
ÖRNEĞİ)**

**Examination of Distopic Works in Children's Literature in Terms of Key
Competencies (The Example of *Behind The Wall* and *Apocalypse of Kapiland*)**

Esra ADAK

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
cimenesra90@hotmail.com

 <https://orcid.org/0009-0000-9305-6588>

Metin ERKAL

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü
merkal@agri.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-7107-5558>

Cite As/Atıf: Adak, E. & Erkal, M. (2024). Çocuk edebiyatındaki distopik eserlerin anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi (*Duvarın Ardı ve Kapiland'ın Kıyameti* örneği). *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 303-323.
<https://doi.org/10.31463/aicusbed.1403564>

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Type</i> :	Araştırma Makalesi – <i>Research Article</i>
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	11.12.2023
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	12.03.2024
Sorumlu Yazar- <i>Corresponding Author</i> :	Esra ADAK
Sayfa Aralığı- <i>Page Range</i> :	303-323
Doi Numarası-Doi Number:	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.1403564

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ DİSTOPİK ESERLERİN ANAHTAR YETKİNLİKLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ (*DUVARIN ARDI* VE *KAPILAND'IN KIYAMETİ*
ÖRNEĞİ)

Examination of Distopic Works in Children's Literature in Terms of Key
Competencies (The Example of *Behind The Wall* and *Apocalypse of Kapiland*)

Esra ADAK
Metin ERKAL

Öz

Distopik eserler, yazıldığı dönemde toplumun gelecekte yaşayabileceği olası sorunlara dair duyulan endişelerin okuyucuya uyarı niteliğinde verildiği eserlerdir. Bu endişeler yaşanan dönemin sosyal, ekonomik veya siyasal durumundan kaynaklanabilmektedir.

Sürükleyici kurguları ve çocuk başkahramanların olaylara karşı direniş gösteren güçlü karakterleriyle distopik çocuk romanları, çocuk okur kitlesini yoğun bir şekilde kendine çekmiştir. Bu çalışmada son yıllarda ilgi görmeye başlayan distopik eserlerin Türkçe öğretimindeki yeri üzerine bir değerlendirme yapılmış ve Türk çocuk edebiyatından seçilen iki romanın içerdiği distopik unsurlar ve Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde geliştirilen yetkinlikler incelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde ütopya ve distopya kavramlarına değinilmiş, daha sonra dünya edebiyatında ve Türk edebiyatında distopyanın gelişim süreci üzerinde durulmuştur. Ardından distopyanın çocuk edebiyatındaki yerinden söz edilmiş, son zamanlarda öğrenciler tarafından rağbet gören kitaplar arasında bulunan *Kapiland'ın Kıyameti* ve *Duvarın Ardı* adlı romanlardaki distopik unsurlar incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise araştırmada ele alınan eserler betimsel analiz yöntemi uygulanarak Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında oluşturulan ve Türkçe Dersi Öğretim Programında da yer alan sekiz anahtar yetkinliğe (anadilde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, inisiyatif alma ve girişimcilik, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, kültürel farkındalık ve ifade, yabancı dillerde iletişim) göre incelenmiş ve bu yetkinlikler ile bazı distopik unsurlar ilişkilendirilmiştir. Araştırmada yer alan bulguların sonucuna göre, incelenen distopik eserlerin yetkinlik bakımından olumlu özellikler barındırdığı ancak okuyucusu çocuklar olan bu eserlerdeki distopik unsurların hedef kitleye hitap etmediği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Türkiye yeterlilikler çerçevesi, anahtar yetkinlikler, distopik çocuk kitapları, *Duvarın Ardı*, *Kapiland'ın Kıyameti*.

Abstract

Dystopian works are works in which the concerns about the possible problems that the society may experience in the future are given as a warning to the reader. These concerns may arise from the social, economic or political situation of the period.

Dystopian children's novels, with their gripping fiction and strong characters of child protagonists who resist the events, have attracted a large audience of children. In this study, an evaluation has been made on the place of dystopian works, which have attracted attention in recent years, in Turkish teaching and the dystopian elements of two novels selected from Turkish children's literature and the competencies developed within the framework of the Turkish Lesson Curriculum have been examined. In the first part of the study, the concepts of utopia and dystopia were mentioned, then the development process of dystopia in world literature and Turkish literature was emphasized. Then, the place of dystopia in children's literature was mentioned, and the dystopian elements in the novels *Kapiland's Apocalypse* and *Behind the Wall*, which are among the books that have been in demand by students recently, were examined. Eight key competences (communication in mother tongue, mathematical competence and basic competences in science/technology, digital competence, learning to learn, initiative and entrepreneurship, social and civic competences, cultural awareness and expression, communication in foreign languages) and some dystopian elements were associated with these competencies. According to the results of the findings in the research, it was seen that the dystopic works examined had positive features in terms of competence, but the dystopic elements in these works whose readers were children did not appeal to the target audience.

Key Words: Turkish competencies framework, key competencies, dystopian children's books, *Behind the Wall*, *Apocalypse of Kapiland*.

Giriş

Distopik kurgular, ütopya idealine ulaşmak için yapılan haksızlıklar ve türlü felaketler sonucunda ortaya çıkan karanlık dünyaları tasvir eder. Bu eserler, merkezîyetçi siyasi sistemlerin ve gelişen teknolojinin suistimalinin yol açtığı totaliter rejimler ve bireysel özgürlüklerin yok oluşu gibi temaları işler.

Distopik eserlerin yazılmasının amacı toplumun siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan aksayan yönlerini okuyucuya göstermek ve okuyucuyu gelecekteki olası tehlikelere karşı uyarmaktır. Toplumlar için olumsuzlukların ön planda olduğu bu eserler, okuyucuyu uyarırken aynı zamanda okuyucuda ideal bir toplum tasavvuru oluşturma ve kendi toplumunu mülhaza etme gibi işlevler göstermektedir (Yavuzaslan, 2022, s. 94).

İçinde bulunduğumuz çağ, dünyadaki tüm insanlığın birçok felaketle sınındığı bir çağdır. Son yıllarda yaşadığımız salgınlar, doğal afetler, küresel ısınma ve bunlara ek olarak teknolojik gelişmelerin insanlar üzerindeki

endişe yaratan etkisi bilinmezliğe doğru kapılar açmaktadır. Geçmişten bugüne bilimkurgu yapıtlarındaki kıyamet senaryolarının kısmen de olsa gerçekleştiğine tanıklık eden okurlar, insanlığı uyarı niteliğinde yazılan distopik eserlere yoğun ilgi göstermekte ve bu ilgi artarak devam etmektedir. Son zamanlarda çocuk edebiyatı eserlerinde de distopya türüne sıklıkla rastlanmaktadır. Çocuğun özellikle ergenlikle birlikte oluşturduğu kimlik ve beraberinde getirdiği merak ve öğrenme isteği çocuğun distopyaya karşı eğiliminde etkili olmaktadır.

Distopya türünde yazılmış eserler çocuğun macerayı hissederek deneyimlemesine, toplumun içinde bulunduğu sorunları fark etmesine olanak sağlamaktadır. Eleştirel düşünmeyi de teşvik edebilecek bu tür eserler çocukların şimdiki tartışırken yarına yönelik öngörü oluşturmaya katkıda bulunabilmektedir (Stefanopoulo vd., 2021, s. 56-57). Aynı zamanda bu eserler, çocuğun sorunlara odaklanarak çözüm arayışında bulunmasında ve böylece problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesinde de etkili olabilmektedir. Çocuklar için heyecan verici olan ve onlara birçok olumlu özellik kazandırabilecek distopik kurguların sonucu asla nihilizm ve umutsuzluk olmamalıdır (Basu vd., 2013, s. 45). Çocuğun anlam dünyasında henüz var olmayan kurguları barındıran distopik eserler ve bu eserlerin içerisinde bulunan bazı distopik unsurlar çocuğun risk algısını harekete geçirmekte ve geleceğe dair kaygı duymasına sebep olabilmektedir.

Deniz (2021, s. 7) çocuk edebiyatının ana amacını çocuğu eğlendiren ve ona ders veren özelliklerin oluşturduğunu, ancak distopik çocuk eserlerinin çocuğu eğitmesinin ötesinde roman kahramanlarının hayatta kalma güdüsüyle hareket ettiklerini ifade eder. Bu sebeple distopik eserler, bu eserleri ilgiyle okuyan ve bunlardan yoğun bir şekilde etkilenen çocuk okurların geleceğe dair beklentileri ve gelecek tasavvurlarının oluşumu açısından incelenmeye değerdir. Dolayısıyla çalışmamızın odağında, distopik birçok unsur barındıran ve çocuklar tarafından tercih edilen eserlerden iki tanesi bulunmaktadır. İnsanlığın yakın bir zamanda yaşadığı Koronavirüs salgını ve 6 Şubat'ta Kahramanmaraş'ta gerçekleşen ve beraberinde on ili etkileyen deprem, distopik tarzda yazılmış bu eserlerin incelenmesi fikrine yön veren bir diğer faktör olmuştur.

Ütopyadan Distopyaya

Her distopya, ütopyaya gidilen yolda birçok haksızlık ve olumsuzlukların yaşanması sonucu ortaya çıkmıştır. Yunancadan alınan distopya (dystopia) kelimesi; “kötü”, “hastalıklı” gibi anlamlara gelen “dys/dis” ön takısı ile “yer”, “ülke” anlamına gelen “topia” kelimesinin birleşmesiyle oluşmuştur. Uzak gelecekte geçen öykülerde kullanılmak üzere tasarlanmıştır (Stableford, 1999, s. 56). İdeal bir yaşam biçimi olarak tasvir edilen distopyalar, daha iyi bir gelecek hayal edilerek ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu kavram ilk defa İngiliz filozof ve politikacı olan John Stuart Mill tarafından “kötü bir yer” anlamında, 1868 yılında kullanılmıştır (Roth, 2005, s. 230).

Ütopyalardaki kusursuz toplum modelleri, yaşanan dönemdeki savaşlar, salgın hastalıklar, her geçen gün gelişen teknolojinin insan yaşamı üzerinde yarattığı olumsuzluk ve ekolojik dengenin bozulması gibi problemler ütopyaların yerini distopyalara bırakmasına sebep olmuştur.

Bezel (1984, s. 7)’e göre distopya ile ütopyanın ortak yönü tek bir anlayışı benimsemesi ve hayatın hiçbir boyutunda seçeneklerin olmayışıdır. Ütopyalarda bireyin denetlenmesi ve yönlendirilmesi onu mutluluğa götüren olumlu bir yolken distopyalardaki denetimin insanların baskı altına alınmasıyla olumsuz bir yol olduğunu ifade ederek de ütopya ve distopya arasındaki farkı ortaya koymuştur.

Krishan Kumar ise ütopya ile distopya arasındaki farklılıkları şöyle açıklamaktadır:

Ütopya pozitif olana yoğunlaştıkça karşı ütopya, şimdinin ve geleceğin mümkün olan en negatif, en siyah resmini yapmak için çağdaş hedeflerin dengeli bir değerlendirmesinden vazgeçti ve tıpkı ütopyanın edebi hayal gücünün ikna edici tekniklerini bilim ve sosyalizm modern fikirlerinin davasına dayandırması gibi, karşı ütopya da moderniteye isyan etmek için aynı tekniklere dayandı (Kumar, 2006, s. 210).

Buna göre ütopya ve distopya birbirinin karşıtı olarak görülse de aslına bakıldığında bu iki kavram birbirinin varlık nedenidir. Distopya, ideali yaşamak uğruna var edilen ütopyanın iç sorunlarını ortaya çıkarmak çabasıyla oluşmuş ve yeni bir kavram olarak Türk ve dünya edebiyatında yerini almıştır.

Distopik Romanların Doğuşu

20. yüzyılda yaşanan tarihsel olaylar ve deneyimlenen toplumsal gerçeklikler distopyanın yükselişinde önemli bir rol oynamış, ütopyik kurgular yerine distopik kurgular üretilmeye başlanmıştır.

Sömürü, baskı, devlet şiddeti, savaş, soykırım, hastalık, kıtlık, ekolojik tahribat, buhran ve borç ile dolu bu yüzyıl, ütopyik tasavvurun karanlık tarafı olan bu anlatının ortaya çıkması için gerekli zemini fazlasıyla sağlamıştır. Kökeni, Menippusçu hiciv, realizm ve 19. yüzyıl anti-ütopyik romanlara dayansa da distopya, sermayenin, tekelleşmiş üretimin başlamasıyla, yeni bir aşamaya geçmesiyle ve modern emperyal devletin iç ve dış anlamda ulaşım ağını genişletmesiyle, 1900'lerin başında özgün bir edebi tür olarak ortaya çıkmıştır (Moylan, 2000, akt. Atasoy ve Burcu, 2022, s. 16).

20. yüzyılın başında bilim ve sanattaki olumlu gelişmeler insanların geleceğe dair umutlarını beslemiş ancak I. Dünya Savaşı'yla yaşanan yıkımlar umutları yerle bir etmiş ve böylece edebiyat da ütopyadan distopyaya dönüşmüştür. Ancak bu iki türün bağlarını tamamen koparmak mümkün değildir. Distopyalarda tasvir edilen yer, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmadığı bir yeryüzü cehennemi olsa da zengin bir azınlığın refah içinde yaşadığı bir kent ütopyasıdır (Stableford, 2017, s. 359). Bunun belirleyicisi de o toplumda yaşayan her kesimden insanın bakış açısı ve yaşam tarzı olabilmektedir.

İskender (2017, s. 438)'e göre distopya yazarları, yaşadıkları dönemin huzursuzluklarını gözlemleyip bunların yol açabileceği sonuçları ve felaketleri bir uyarı olarak eserlerinde vermektedir. Ancak içinde yaşanan çağ ve huzursuzluğun kökenine bağlı olarak uyarılar değişebilmektedir. Çelik (2015, s. 67) distopik kurguların bazen ileri teknolojinin olumsuz yönleri ve kötüye kullanılmasından kaynaklandığını bazen de salgın hastalıkların ortaya çıkaracakları sorunlar olduğunu ileri sürmektedir. Bu kurgularda toplumsal veya ekolojik sorunların çıkmasıyla nasıl bir kaos ortamı olacağı anlatılmaktadır.

Distopik romanlarda toplumun sosyal ve siyasi yapısında tuhaflıklar olduğu, romanın başkahramanları aracılığıyla ortaya konulur. Bu kahramanlar yaşadıkları toplumun içinde bulunduğu durumu sorgular, yapılan yanlışları fark eder ve bu düzenden kurtulmak için çıkış yolu ararlar.

Distopik romanlar günümüzün teknoloji, medya, sağlık, ekoloji, tüketim çılgınlığı, açlık sorunlarından yola çıkan kurgularıyla yazıldıkları için okuyucuların, dünyanın geleceğiyle ilgili merak duygularını harekete

geçirmekte ve böylelikle bu tür romanlar çevresinde çok fazla okuyucu toplayabilmektedir.

Distopik türde yazılmış ilk eser, 1908’de Jack London tarafından yazılmış “Demir Ökçe” adlı romandır. Yevgeni Zamyatin’in yazdığı “Biz”, Aldous Huxley’in yazdığı “Cesur Yeni Dünya” eserleri de yine bu türde yazılmış eserlerdendir (Neydim, Polatel, 2020, s. 57).

Türk edebiyatında ise 1960’tan sonra distopya yazmaya olan eğilim, 1980’deki askeri darbenin sebep olduğu karamsarlık ve ekonomi anlayışındaki değişiklik, dünyadaki küresel dönüşüm ve bunun Türkiye üzerindeki olumsuz etkileriyle artış göstermiştir (Küçükcoşkun, 2006, s. 40).

1965 sonrasında edebiyatımızda örneklerini görmeye başladığımız distopya başlığı altında ele alınabilecek eserlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Adam Şenel’in 1968’de yazdığı “Teleandrogenos Ütopyasında Evlilik Hayatı”, Çetin Altan’ın 1985’te yazdığı “2027 Yılı’nın Anıları”, Buket Uzuner’in 1992’de yazdığı “Balık İzlerinin Sesi”, Sabri Gürses’in 1996’da yazdığı “Boşvermişler”, Zühdü Bayar’ın 1999’da yazdığı “Sahte Uygarlık”, Müfit Özdeş’in 1996’da yazdığı “Son Tiryaki”, Tahir Abacı’nın 2004’te yazdığı “Adı Senfoni Kalsın”, Ayşe Şasa’nın 2004’te yazdığı “Şebek Romanı”, Gülayşe Koçak’ın 2004’te yazdığı “Topaç”, Zülfü Livaneli’nin 2009’da yazdığı “Son Ada”, Oya Baydar’ın 2009’da yazdığı “Çöplüğün Generali” ve 2019’da yazdığı “Köpekli Çocuklar Gecesi” adlı eserler de Türk edebiyatındaki distopik eserlerdir.

Çocuk Edebiyatında Distopya

Son yıllarda çocuklara yönelik yazılan distopik türdeki eserler çocuklar tarafından ilgiyle ve merakla okunmaktadır. İskender (2017, s. 431), gençler tarafından distopik eserlere değer verilmesini eserdeki güçlü başkahramanların toplum düzenini sorgulaması ve bu düzeni değiştirmeye çalışmasına bağlamaktadır. Böylelikle çocuk veya genç okur, eserdeki kahramanla kendini özdeşleştirmekte ve olayları kendi dünyasında yorumlamaktadır.

Çocuklara yönelik yazılan distopik romanlar çocuklara eleştirel düşünme yetkinliği kazandırabilecek, onlara analiz, sentez ve değerlendirme yapabilmeleri açısından rehber olabilecek kitaplar arasındadır. Hotaman (2008, s. 7)’a göre, çağımızda yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerle eğitimin amacı da şekillenerek üst düzey düşünme becerilerini öğrencilere kazandırmak olarak yeniden düzenlenmiştir.

Çelikkaleli ve Gündüz (2010, s. 362)'e göre problem çözme, sadece bir bilgi veya beceriyi kullanarak çözüme ulaşmaktan ibaret değildir. Bunun yanında, problemin kaynağını anlayabilme, alternatif çözümler üretebilme ve bu çözümler arasından en uygun olanı seçebilme becerisini gerektirir. Bu beceriler, bireyin günlük yaşamında karşılaştığı problemleri çözmesi, başarılı olması ve mutlu bir hayat sürmesi için oldukça önemlidir. Distopik eserlerin çocuklar için; içinde bulunduğu problemi hissetme, problemlere çözüm odaklı yaklaşma ve karşılaşılabileceği güçlüklerle başa çıkma konusunda etkili olabileceği düşünülmektedir.

Distopya türü içerisinde işlenen iklim kurgu ya da iklim değişikliğine odaklanan eko distopik eserler de bugünden hareketle potansiyel iklim geleceğini hayal etmeyi sağlayarak iklim değişikliğinin ciddiyeti ve aciliyetine dikkat çekmektedir. Bulut (2005, s. 79) çevre kirliliği, küresel ısınma, canlı türlerinin yok olması, kentleşme, sanayileşme gibi doğal yaşamı tehdit eden sorunların günümüz toplumlarının sosyal ve politik sorunları arasında yerini almasıyla edebiyatın da çevre sorunları üzerinde durmaya başladığına dikkat çekmiştir. Bu anlamda edebi eserler doğaya karşı insanlar üzerinde farkındalık yaratmaktadır. Bu durumlar çocuklar için olumlu bir özelliktir ancak distopik kurgular oluşturulurken hedef öznesi çocuk okur olan kurgusal yapıtlar etik bir sorumluluğa ve duyarlılığa gereksinim duyar. Bu açıdan çocuk edebiyatında kurmaca gerçekliğin her şeyden önce çocuğun iyiliği için evrensel değerlere dayanması gerekir.

Çocuk kitapları içerisindeki kurgular, duygusal gerilim oluşturarak çocuğu hiçbir şekilde kaygıya sürüklememelidir (Sever, 2008, s.199). İçinde bulunulan zamanın şartlarına bakılarak özellikle bazı felaket dönemlerinde (salgın, savaş, doğal afetler vb.) yetişkinlere göre daha hassas yapıda olan çocukların kaygı sorunlarının üstesinden gelmelerini zorlaştıracak ve onlara travmalarını hatırlatacak distopik kitaplar okutulmamalıdır.

***Kapiland'ın Kıyameti* ve *Duvarın Ardı* Adlı Eserlerin Özeti ve İçerdiği Distopik Unsurlar**

Kapiland'ın Kıyameti adlı eserde *Kapiland'a* boyun eğmeyerek onların planlarını bozmaya çalışan Mehtap ve Marji (Marjinal), Ankara'ya üniversite okumak için gelirler. 2019 yılında yaşanan büyük bir depremle tüm hayatlar altüst olur. *Kapiland*, depremin sorumlusu olarak Persiya'yı görür ve intikam almak için nükleer füzeleri ateşler. Mehtap ve Marji, enkaz altındayken Mehtap'ın teyzesinin evine emanet olarak bırakılan bir ilacı

içmeleri sayesinde 30 yıl uyurlar ve uyandıklarında takvimler 24 Ağustos 2049'u gösterir. Artık onlar için hayatta kalma mücadelesi başlamıştır. Dünyayı yaşanılmaz hale getirirken Kapiland'ın da bu nükleer saldırıdan etkilenmesi sonucunda Kapiland'ın başkanı Truman ve yardımcıları, yanlarına yapay zekâ robotu olan Loob'u da alarak Ege'deki bir adaya gider ve orada konforlu bir hayat yaşamaya başlarlar.

Mehtap ve Marjinal'in bunca yıl nasıl hayatta kaldıklarını öğrenmek isteyen Truman ve Bud bu olayın gizemini çözmek için onları adaya getirtir. Magmacı Seyran da onlarla adaya gider. Yapay zekâ robotu olan Loob, kendisini tasarlayıp üreten Alvin'in öldürüldüğünü bir şekilde anlaması üzerine onun intikamını almak ister ve önce Truman ve yardımcısı Bud'u öldürür. Sonra da bu hayatı yaşanılabilir bir yer olarak görmez ve kendini yok eder.

Duvarın Ardı adlı eserde ise nükleer savaştan sonra radyasyondan etkilenmemiş birkaç insanın bir tesiste Hugo ve askerlerinin baskısı altındaki yaşamları anlatılmaktadır. Eserden kısaca bahsetmek gerekirse: Güçlü kadın ve erkekler Hugo'nun askerleri olarak çalışmaya başlar, geri kalanı ise kompleksin ayakta kalması için zamanla uygun işlerde çalışırlar. Kısa sürede burada yeni bir uygarlık kurulur. Bu tesiste insanlar ve evler görünüş olarak aynı hale getirilir, herkes eve geldiğinde Hugo'nun gönderdiği yemeği yer ve aynı saatte uyur. Akşam yemekleriyle birlikte haplar gönderilir ve herkesin bu hapları içmesi zorunludur. Burada yaşayanların hafızası içtikleri haplar sebebiyle zamanla zayıflar, geçmişe dair anıları birer birer yok olur ancak buna bir çözüm bulunamaz.

Bu tesisteki bazı insanlar yaşadıkları durumlardan rahatsız olurlar ve bir süre sonra Nanis, Fito ve Pika'nın tesis dışına çıkıp orada güvenli bir hayat olup olmadığını görmeleri ve eğer güvenli bir yer bulurlarsa ailelerini de oraya almaları için bir plan yaparlar. Çocukları hazırlayıp alt kısmında birkaç tuğlası eksik olan duvardan dışarı çıkarırlar.

Üç günün sonunda Fito'nun çizdiği dünya haritasında işaretli olan yere giderler ve buranın bir kütüphane olduğunu görürler. Kütüphaneyi düzenleyip birkaç gün orada kalırlar. Nanis'in uzun bir zaman önce tesisten atılan babası da kütüphaneye gelmiştir ve tesiste kalan diğer kişilerin de buraya gelebilmesi için hep birlikte plan yaparlar.

Distopik kurgularda ortak olarak işlenen belli başlı unsurlar vardır. Bu çalışmada ele alınan iki distopik eserde tespit edilen distopik unsurlar ve eserlerden alınan kısımlar aşağıda verilmiştir:

Felaket senaryoları: Distopik romanlarda genellikle dünya üzerinde var olan ya da var olacağı öngörülen salgın, afet, nükleer kriz, savaş gibi felaketler ve bu felaketler sonucunda meydana gelen kıyamet sonrası (post apokaliptik) senaryolarıyla insanlığı uyarmak hedeflenmiştir. Bu eserlerde genellikle bir felaket sonrasında ortaya çıkan hayatta kalmak ve düzene uyum sağlamak zorunda kalan kitleler bulunur. Romanlarda yer alan felaket unsurlarından bazıları şöyledir:

“Dünya üzerinde artık neredeyse tek renk kalmıştı, gri. Ve onun açık, koyu, dumanlı, küllü, kırçıl tonları...” (Sertbarut, 2021, s. 72)

“Harabeler arasında dolanan, evlerin kırık pencerelerinden içeri giren uçan göz tek bir insana bile rastlamazdı. Bu hep böyle olurdu. Her şeyin üzerine kaplayan toz, çocuklara, ölü bir dünyanın üzerini örten kefen gibi görünürdü.” (Coşkuner, 2021, s. 41)

Zihin Kontrolü: İnsanların zihninin kontrol altına alınması distopik eserlerde sık işlenen temalardandır. Romanlarda yer alan zihin kontrolü ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir:

“Smile neşeyle koltuktan kalktı.

“Teşekkür ederim Loob, kuş gibi hafifledim. Bunu yapabildiğini neden daha önce söylemedin?”

Loob onun söylediklerine kulak vermedi. Zaten makinenin derdi Smile’ın baş ağrısını geçirmek değildi. Alvin hakkındaki gerçeği bilmek istemişti ve az önce ona ait bütün görüntüleri kendi belleğine geçirmişti.” (Sertbarut, 2021, s. 152)

“Buraya gelmeden önceki hayatımızı, tanışma hikayelerimizi, çocukluk anılarımızı... Bunların hepsini unutmamızı istiyorlar.

— Hugo bunu neden istiyor, anlamıyorum.

— Eğer unutursan ona daha kolay inanırsın da o yüzden. Hiç kimse geçmişi olmayan bir insan kadar savunmasız değildir. Kim olduğumu hatırlamazsan, herhangi birinin istediği herhangi biri gibi olmak çabuklaşır.” (Coşkuner, 2021, s. 75-76)

Sürekli Gözetim: Distopik eserlerde ortak olan temalardan biri de sürekli gözetimdir. Sistem lehine yönetimdekiler tarafından birebir veya teknolojik aletlerle kitleler izlenmektedir ve böylelikle distopik eserlerde özel hayatın olmadığı ortaya konulmaktadır. Eserlerde tespit edilen sürekli gözetimle ilgili kısımlar aşağıda verilmiştir:

“Mikro kameralarla kâğıda odaklanıp ne yazıldığını okuyan Loob’un kahkahası gecikmedi.

‘Kör nokta yok Magmacı. Boşuna enerji harcama, buradaki konforun tadını çıkar.’ dedi” (Sertbarut, 2021, s. 184)

“Askerler herkesi ama herkesi incelerdi, onlardan kaçamazdınız. Meraklı mirketler gibi merkezin yüksek yerlerine dikilir, geleni geçeni takip ederlerdi.” (Coşkuner, 2021, s. 7)

Baskı Unsurları: Distopya edebiyatı kapsamındaki eserlerde sistemin kusursuz işleyişini sağlamak amacıyla sistemin kurucuları, kitleleri baskı altına alarak sindirmektedir. “Ne halde olurlarsa olsunlar, araca bindirilecekler, dedi. Sonra belleğinde ölçtü biçti ve karşı tarafın bu işe odaklanması için kararını bildirdi. Onlar bize de verilinceye dek, size yiyecek gönderilmeyecek.” (Sertbarut, 2021, s. 146)

Böylece sistem içerisinde yaşayanlar başlarına gelecek olumsuzluklardan korkarak onlara yapılan her şeye boyun eğmektedirler. “Özellikle evlerde yapılan habersiz aramalardan, şiddete başvuran Hugo ve ekibinden, ilan edilen sıkı yönetimden, alınan yeni acımasız kararlardan ve kurallar listesine eklenen son maddelerden sonra işler iyice kızışmıştı.” (Coşkuner, 2021, s. 85)

İleri Teknoloji: Distopik romanları, teknolojinin gelecekte ortaya koyacağı denetim potansiyelleri ve bunun insanlar üzerindeki olası etkilerini haber veren kestirmeler olarak görmek mümkündür. Bazı distopik romanlarda hakimiyet insanların elinden çıkmış, teknoloji toplumsal kontrolü ele almıştır.

Toplumunu düşünen robotlar ve bilgisayarlar yönetmekte ve toplum adına karar vermektedirler (Çelik, 2015, s. 70).

“Ben Loob, Filipin dilinde içerde demek. Bir makineyim; çok şeye tanıklık etmiş, çok şey biriktirmiş bir makine. Buradaki hayatı var etmiş bir makine.” (Sertbarut, 2021, s. 182)

“Uçangöz uçabilen kamera demekti aslında. Üzerindeki pervane yardımıyla havalanıyor, kamerası aracılığıyla gittiği yerleri bağlı olduğu ekrana aktarıyordu.” (Coşkuner, 2021, s. 79)

Güçlü Başkahramanlar: Distopik eserlerde sistemi sorgulayan ve toplumsal uyum sağlamaya karşı çıkan güçlü başkahramanlar vardır.

Bu eserlerde özgürlük savaşçısı olan kişiler içinde buldukları

düzenin, kitleleri tek tip hale getirmesi ve onlara topluma uyum sağlamalarının dayatılması karşısında farklılıkları savunarak başkaldırırlar.

İncelenen iki eserde sistemi sorgulayan, sisteme direnip başkaldıran ve içinde bulunulan felaketsel çözümler arayarak, hayatta kalma becerisine sahip başkahramanlarla ilgili bazı bölümler aşağıda verilmiştir:

“Bir seçenek arıyoruz, yedi yeşil maddede karreranın dünyayı temizleyeceği yazıyor ve siz on yıldır bu işi yapıyorsunuz, herhangi bir düzelme olmadığına göre Sera Adası'na hala nasıl güveniyorsunuz? Biz daha iyi bir yol bulacağımıza inanıyoruz.” (Sertbarut, 2021, s. 144)

“Pika! Vaktimiz yok. Senin duvarın ardına götürüp bırakacağım ve birkaç dakika içinde diğer arkadaşlarını da yanına getireceğim. Annen ve baban da burada bizimle kalacak. Siz bize yaşanacak daha güzel bir yer bulana kadar...” (Coşkuner, 2021, s. 144)

***Kapiland'ın Kıyameti* ve *Duvarın Ardı* Adlı Eserlerin Türkçe Öğretim Programındaki Anahtar Yetkinlikler Açısından İncelenmesi**

Bilim ve teknolojideki gelişmelerin uygarlığı hızlı bir şekilde kalkındırmasıyla birlikte eğitim ve öğretime verilen değer daha da artmış ve eğitim sisteminde önemli değişim ve gelişmeler olmuştur. İçinde bulunduğumuz dönem üst düzey düşünme becerilerini kullanmayı ve daha üretken olmayı gerekli hale getirmiştir.

Eğitim sisteminin 21. yüzyıla uygun hale getirilebilmesi için eğitimde program değişikliği zorunlu hale getirilmiştir. Bu sebeple ülkemizde 21. yüzyıl becerileri doğrultusunda Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) oluşturulmuştur.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ);

“Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesini ifade etmektedir.” (URL-1)

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Bu yetkinlikler aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır (URL- 2):

- 1) Anadilde iletişim
- 2) Yabancı dillerde iletişim
- 3) Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler

- 4) Dijital yetkinlik
- 5) Öğrenmeyi öğrenme
- 6) Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
- 7) İnisyatif alma ve girişimcilik
- 8) Kültürel farkındalık ve ifade

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, distopik eser olarak kabul edilen Miyase Sertbarut'un yazdığı *Kapiland'ın Kıyameti* ve Tuğba Coşkuner'in yazdığı *Duvarın Ardı* adlı eserlerin yukarıda açıklaması verilen sekiz anahtar yetkinlik açısından analizini yapmaktır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. *Kapiland'ın Kıyameti* adlı eserde anahtar yetkinliklerin dağılımı nasıldır?
2. *Duvarın Ardı* adlı eserde anahtar yetkinliklerin dağılımı nasıldır?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeline, veri kaynağına, veri toplama aracına ve verilerin analizinde kullanılan tekniklere yönelik bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Miyase Sertbarut'un yazdığı *Kapiland'ın Kıyameti* ve Tuğba Coşkuner'in yazdığı *Duvarın Ardı* eserlerindeki anahtar yetkinliklerin yerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirlenen sekiz anahtar yetkinlik taranarak incelenmiştir. Eserlerde bulunan yetkinliklerin dağılımını tespit etme amacına hizmet eden en uygun aracın doküman analizi olması nedeniyle bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Veri Kaynağı

Araştırmaya konu olan bu çalışmanın veri kaynağını Miyase Sertbarut'un yazdığı *Kapiland'ın Kıyameti* ve Tuğba Coşkuner'in yazdığı *Duvarın Ardı* adlı eserler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmadaki veriler *Kapiland'ın Kıyameti* ve *Duvarın Ardı* eserlerinden elde edilmiştir.

Doküman incelemesi, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanan öğretim programında belirlenen sekiz anahtar yetkinliğe göre yapılmıştır.

Veri Analizi

Bu araştırmada verilerinin çözümlenmesinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma için Miyase Sertbarut'un yazdığı *Kapiland'ın Kıyameti* ve Tuğba Coşkun'er'in yazdığı *Duvarın Ardı* adlı eserler edinilmiş, kitaplar MEB'in belirlediği yetkinliklere göre incelenmiş ve bulunan yetkinlikler dağılıma göre ele alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın problem durumuna ilişkin elde edilen veriler raporlanmıştır. Raporlama işlemi yapılırken araştırma problemleri dikkate alınarak başlıklar oluşturulmuştur. Bu bağlamda Miyase Sertbarut'un "Kapiland'ın Kıyameti" ve Tuğba Coşkun'er'in "Duvarın Ardı" adlı eserlerinde yer alan anahtar yetkinliklerin dağılımı ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. İki bölümden oluşan bu kısımda, her bölüm kendi içinde yorumlanmıştır.

Kapiland'ın Kıyameti Romanında Anahtar Yetkinliklerin Dağılımına Yönelik Bulgular

Bu bölümde *Kapiland'ın Kıyameti* adlı eserdeki anahtar yetkinlikler belirlenmiş ve oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 1. Anahtar Yetkinliklerin *Kapiland'ın Kıyameti* Adlı Eserdeki Dağılımı

Yetkinlikler	f	%
Anadilde İletişim	57	37,7483443
Yabancı Dillerde İletişim	4	2,6490066
Matematiksel Yetkinlik/ Bilim ve Teknolojide Temel Yetkinlikler	34	22,5165562
Dijital Yetkinlik	19	12,5827814
Öğrenmeyi Öğrenme	12	7,9470198
Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler	8	5,2980132
İnisiyatif Alma ve Girişimcilik	15	9,9337748
Kültürel Farkındalık ve İfade	2	1,3245033
Toplam	151	100

Tablo 1 incelendiğinde *Kapiland'ın Kıyameti* romanındaki yetkinliklerden “anadilde iletişim” 57; “matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide yetkinlik” 34; “dijital yetkinlikler” 19; “inisiyatif alma ve girişimcilik” 15; “öğrenmeyi öğrenme” 12; sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler” 8; “yabancı dillerde iletişim” 4; “kültürel farkındalık ve ifade” ise 2 kez geçtiği görülmektedir.

Kapiland'ın Kıyameti romanında tespit edilen yetkinliklerle ilişkilendirilen ifadelerden bazıları ilgili yetkinlik ve geçtiği sayfa belirtilerek aşağıda verilmiştir:

—Alo Feride?

Yalnızca adını söyleyerek hitap ettiğine göre arkadaşındı, fakat sesi yakın arkadaşlarından hiçbirine benzemiyordu.

—Efendim?

—Ben Murat, Murat...” (Anadilde iletişim, s. 19)

“Persiya uzun zamandır yeryüzü levhaları üzerinde elektromanyetik deprem denemeleri yapıyordu. Yeryüzü levhalarını hareket ettirmeyi başarmışlar. Bu doğal bir deprem değil.” (Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide yetkinlik, s. 58)

“Truman gelişmiş bir bilgisayar istiyordu. İnsana benzer ama insan kapasitesinin üstünde olan; düşünce üretebilen, plan yapabilen, akıl yürüten...” (Dijital yetkinlik, s. 11)

“Magmacılar, dünyanın mahvoluşunda Sera Adası'nın payı olduğunu düşündüklerinden hedefleri bir gün mutlaka adaya gitmekti. Oradan yollanan duyuruların, talimatların, emirlerin bir tek cümlesine bile inanmazlardı.” (İnisiyatif alma ve girişimcilik, s. 116)

“Marji bu olumsuz cevabı aldıktan sonra internette küçük çaplı bir araştırmaya girişti. Üniversitenin biyoloji bölümü kadrosunda yer alan isimlere tek tek tıkladı. Tüm hocalarının adlarına, verdikleri derslere, derslerin içeriğine ulaştı.” (Öğrenmeyi öğrenme, s. 41)

“Siyasetçiler her şeyden önce halkın moralinin yüksek tutulması gerektiğini düşünüyorlardı. Yetkililer gümbür gümbür, ‘YARALARIMIZ SARILACAK!’ diye bağıyordu. ‘BİRLİK VE BERABERLİK!’ diyorlardı.” (Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, s. 53)

“Smile sinirlendi. ‘Bir Filipinlinin İngilizcesiyle düşünürsen hata yaparsın Loob!’ dedi, ama dediği an pişmanlık hissetti.” (Yabancı dillerde iletişim s. 129)

“Kurşun kalemini çıkarıp defterin arka sayfasına mavi gözlü köpeğin resmini çizmeye çalıştı.” (Kültürel farkındalık ve ifade, s. 47)

***Duvarın Ardı* Romanında Anahtar Yetkinliklerin Dağılımına Yönelik Bulgular**

Bu bölümde *Duvarın Ardı* adlı eserdeki anahtar yetkinlikler belirlenmiş ve oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 2. Anahtar Yetkinliklerin *Duvarın Ardı* Adlı Eserdeki Dağılımı

Yetkinlikler	f	%
Anadilde İletişim	58	33,9181286
Yabancı Dillerde İletişim	2	1,1695906
Matematiksel Yetkinlik/ Bilim ve Teknolojide Temel Yetkinlikler	30	17,5438596
Dijital Yetkinlik	4	2,3391812
Öğrenmeyi Öğrenme	20	11,6959064
Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler	13	7,6023391
İnisiyatif Alma ve Girişimcilik	26	15,2046783
Kültürel Farkındalık ve İfade	18	10,5263157
Toplam	171	100

Tablo 2 incelendiğinde “Duvarın Ardı” romanındaki yetkinliklerden “anadilde iletişim” 58; “matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide yetkinlik” 30; “inisiyatif alma ve girişimcilik” 26; “öğrenmeyi öğrenme” 20; “kültürel farkındalık ve ifade” 18; sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler” 13; “dijital yetkinlikler” 4; “yabancı dillerde iletişim” ise 2 kez geçtiği görülmektedir.

“Duvarın Ardı” romanında tespit edilen yetkinliklerle ilişkilendirilen ifadelerden bazıları ilgili yetkinlik ve geçtiği sayfa belirtilerek aşağıda verilmiştir:

“Mesela, benim büyük büyük dedem sözcük ustasıymış. Kelimelerin kökenini araştırır, nereden geldiklerini bulur, yeni icat edilen şeylere isimler üretirmiş.” (Anadilde İletişim, s. 65)

“Hugo bu yüzden komplekste sayısız ot ve mantar yetiştirip deney yaparak ilaç elde etmeye çalışmıştı.” (Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide yetkinlik, s. 95)

“Nanis buradan çıkıp dışarıda bir hayat olup olmadığını öğrenmeniz ve güvenli bir yer bulmanız lazım. Eğer gerçekten öyle bir yer bulursanız ve dışarıda yaşam varsa biz de geleceğiz. Ama sizden sonra...” (İnisiyatif alma ve girişimcilik, s. 118)

“Nanis’ in sonraki adımı ses çıkarmadan ve içeridekileri ürkütmeden eve girmenin bir yöntemini bulmaktı. Neyse ki hava nemliydi de camlarda minik su damlacıkları oluşmuştu... Bir tane cam seçti... Cama parmaklarıyla

ismini yazdı. İçeridekilerin de onu göreceğini umdu...” (Öğrenmeyi öğrenme, s. 109)

“Belki müzeye giderdi. Müze burada ilginç bulduğu nadir yerlerden biriydi.” (Kültürel farkındalık ve ifade, s. 47)

“Güçlü erkek ve kadınlar Hugo'nun askerleri olarak çalışmaya başladı, geri kalanıysa kompleksin ayakta kalması için zamanla uygun işler bulundu. Kısa sürede çok hızlı ilerlendi, yeni bir uygarlık kuruldu.” (Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, s. 19)

“Ayda bir kez, öğrencilerden kura yöntemiyle seçilen biri, elindeki uzaktan kumanda yardımıyla uçangözü duvarların ardına havalandırıldı.” (Dijital yetkinlikler, s. 40)

“Ama anlaştığı kız bir süre sonra notları Farsça tutmaya başlamış.

— Niye?

— Anneme, ‘Biz seninle sadece not tutmam için anlaşmıştık. Dili konuşmamıştık.’ demiş.” (Yabancı dillerde iletişim, s. 129)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Distopik çocuk eserleri birçok yönden çocuğun becerilerine olumlu katkı sağlamaktadır. Günlük yaşam içerisinde çocuğun karşılaşabileceği zorluklara sorun odaklı değil çözüm odaklı yaklaşabilme ve problemleri etkin bir şekilde akıl yürüterek çözme, yaşadığı sosyal çevrede karşılaştığı her şeye eleştirel gözle bakabilme, topluma uyum sağlamak yerine gerekirse bazı şeylere karşı çıkabilme becerileri sağlayabilmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirtilen sekiz ana yeterlilik açısından incelenen Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kıyameti* ve Tuğba Coşkuner'in *Duvarın Ardı* adlı distopik tarzda yazılmış çocuk edebiyatı eserlerinde anahtar yetkinlikler belirli oranlarda kullanılmıştır. Bu yetkinliklerin çocuğa olumlu katkıları olacağı düşünülmektedir.

Duvarın Ardı adlı eserde en çok kullanılan yetkinlik anadilde iletişim yetkinliğidir ve sonrasında sırayla matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide yetkinlik, inisiyatif alma ve girişimcilik, öğrenmeyi öğrenme, kültürel farkındalık ve ifade, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, dijital yetkinlikler, yabancı dillerde iletişim yetkinliğinin kullanıldığı görülmektedir.

Kapiland'ın Kıyameti adlı eserde de yine en fazla kullanılan yetkinlik anadilde iletişim yetkinliğidir ve sonrasında sırayla matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide yetkinlik, dijital yetkinlikler, inisiyatif alma ve

girişimcilik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, yabancı dillerde iletişim, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği gelmektedir. MEB'in belirlediği yetkinlikler ile ilişkilendirildiğinde ele alınan eserlerin çocuğa birçok bilgi, tutum ve beceri kazandıracağı düşünülmektedir.

Eserlerin; çocukların kişilik gelişimini kuvvetlendirecek ana ve yardımcı karakterlere sahip olduğu, onların araştırma, sorgulama, problem çözme gibi becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak, çocukları girişimci olmaya teşvik edecek nitelikte olduğu görülmektedir. Ancak eserlerde işlenen karanlık temaların ve zihin kontrolü, sürekli gözetim, baskı, manipülasyon, sindirme politikası, felaket senaryoları, doğanın yok oluşu gibi distopik unsurların çocuğun umutsuzluğa kapılmasına sebep olma ve çocuğa geleceğe yönelik hayal kırıklığı yaşatabilme ihtimali vardır.

Yetişkinlere yönelik yazılan distopyaların içerdiği yenilgi, umutsuzluk ve ağır bunalımlar çocuklara yönelik yazılan distopyalarda istenmeyen bir durumdur. Bu sebeple bu tür eserlerde kaygı ve korku unsuru en aza indirilmeli hatta çocuğun yeise kapılıp geleceğe dair hayallerinin yok olmaması için bu unsurlar eserlerden ayıklanmalıdır.

Distopik eserler genellikle toplumun içerisinde bulunduğu siyasal, sosyal ve ekonomik olumsuzlukların artışıyla doğru orantılı olarak artış gösterdiğinden, son dönemlerde yaşanan felaketler dolayısıyla da distopik eserlere yönelimde artış olacağı tahmin edilmektedir. Her ne kadar yetkinlikleri içermesi bakımından olumlu tespitlere ulaşılsa bile distopik eserlerin dünyayı olumsuz yönde etkileyen pandemi (COVID-19), çalışmamızı yaptığımız süreç içerisinde Türkiye'de yaşanan, yetkililerce "asrın en büyük felaketi" olarak adlandırılan Kahramanmaraş depremi, yaşanmış ve yaşanacak olan türlü felaket ve doğal afetler sürecinin distopyayı andırmasından dolayı okutmaktan kaçınılması gerekliliği, üzerinde durulması gereken bir noktadır.

Yaşanılan felaketler çocuklar üzerinde psikolojik travmalar oluşturabileceğinden travmaların tetikleyicisi olacağı düşünülen distopik eserler çocuğa özellikle bu gibi dönemlerde tavsiye edilmemelidir.

İyi kitaplar çocukların hakkı, en iyi olanı çocuklara vermek ise yetişkinlerin okuma kültürü ile ilgili ilk görevleri olduğundan ebeveynler ve öğretmenler çocuğun psikolojik gelişimine katkıda bulunacak, travmalarını atlatmalarına yardımcı olacak, onların bir nebze olsun hayata olumlu bakmalarını sağlayacak kitapları okumaları için çocuklara rehberlik etmelidirler.

Araştırmanın Etik Yönü

Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Araştırma, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar kapsamında yer almaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Tüm yazarlar makalenin tüm süreçlerinde eşit oranda rol almışlardır. Tüm yazarlar çalışmanın son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynakça

- Aksaray, S. (2011). Siber zorbalık. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 20(2), 405-432.
- Atasoy, E., & Akkoyun, B. K. (2022). Distopik yazında umudun yolculuğu. *Nesir: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 11-27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7221182>
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Eğitim ve psikoloji sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Basu B., Broad B., & Hintz C. (2013). *Contemporary dystopian fiction for young adults: Brave new teenagers*. New York and London: Routledge.
- Bezel, N. (1984) *Yeryüzü cennetlerinin sonu*. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Bulut, D. (2005). Çevre ve edebiyat: Yeni bir yazın kuramı olarak eko eleştiri. *Littera*, 17, 79-89.
- Coşkuner, T. (2022). *Dünyanın son insanları 1 (Duvarın ardı)*. İstanbul: Cezve Çocuk Yayınları.
- Çelik, E. (2015), Distopik romanlarda toplumsal kurgu. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 57-79.
- Çelikkaleli, Ö., & Gündüz, B. (2010). Ergenlerde problem çözme becerileri ve yetkinlik inançları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 361-377.

- Deniz, S. (2021). *Çocuk edebiyatında distopik bağlam ve çocuğun biyopolitikası*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hotaman, D. (2008). *Yeni ilköğretim programının kazandırmayı öngördüğü temel becerilerin öğretmen, veli ve öğrenci algıları doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İskender, H. (2017). Distopik romanların gençlik edebiyatındaki yeri üzerine bir değerlendirme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 431-448.
- Kumar, K. (2006) *Modern zamanlarda ütopya ve karşı ütopya*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Küçükcoşkun, Y. (2006). *1980-2005 dönemi Türk edebiyatında ütopyik romanlar ve ütopyanın kurgusu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Neydim, N., & Polatel, A. (2020). Distopya romanlarının oluşumu ve tarihsel gelişimi; çevirilerinin incelenmesinde öne çıkan kuramsal yaklaşımlar. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 12, 53-7.
- Roth, M. S. (2005). *Trauma: A dystopia of the spirit*. New York: Berghahn Books.
- Sertbarut, M. (2021). *Kapiland'ın Kıyameti*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Stableford, B. (1999). *The dictionary of science fiction places*. New York: Wonderland Press.
- Stableford, S. (2017). *Ekoloji ve distopya. Ütopya edebiyatı* (22. bs.). Zeynep Demirsü (Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Stefanopoulou, S., Kechagias, C. T., & Malafantis, K. D. (2021). Education in fictional dystopian societies: The case of Veronica Roth's "Divergent". *Journal of Advances in Education Research*, 6(1), 49.
- URL-1: MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu), Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, <https://www.myk.gov.tr/index.php/turkiye-yeterlilikler-cercevesi>, (Erişim tarihi:28.01.2023)
- URL-2: MEB (Millî Eğitim Bakanlığı), Türkçe Dersi Öğretim Programı, <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>, (Erişim tarihi:28.01.2023)

Yavuzaslan, H. (2022). *Distopyaların değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Samsun 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Examination of Distopic Works in Children's Literature in Terms of Key Competencies (The Example of *Behind The Wall* and *Apocalypse of Kapiland*)

Extended Abstract

Dystopian works hold a mirror to the potential dangers and problems that societies may face in the future. These works emerge as a reflection of the social, economic and political problems of the period in which the authors lived, and serve as a warning against the possibility that these problems may worsen in the future. The contributions of dystopian works to the development of children are very important. Such works enable children not only to have fun, but also to think and question.

Heroes in dystopian novels are one of the most important elements of this genre. These characters, who personally experience the distortions and injustices of the world they live in, hold up a mirror to the reader and strengthen social criticism.

Turkish Qualifications Framework is an important framework created to determine the basic skills that individuals should acquire in the lifelong learning process. The 8 key competencies determined within this framework (communication in mother tongue, communication in foreign languages, mathematical competency and basic competencies in science/technology, digital competency, learning to learn, social and civic competencies, taking initiative and entrepreneurship, cultural awareness and expression) are important for both personal development of individuals. It also covers the basic skills necessary for them to take an active role in social life.

In this study, dystopian children's novels that have attracted attention in recent years, "Kapiland's Apocalypse" written by Miyase Sertbarut and "Behind the Wall" written by Tuğba Coşkuner, were examined. In the first part of the study, the concepts of utopia and dystopia were mentioned, and then the development process of dystopia in world literature and Turkish literature was emphasized. Then, the place of dystopia in children's literature was mentioned, and the dystopian elements in the novels "Kapiland's Apocalypse" and "Behind the Wall", which are among the books that have been popular with students recently, were examined. In the last part of the study, the works discussed in the study were evaluated within the scope of the Turkish Qualifications Framework by applying the descriptive analysis method. eight key competencies (communication in the mother tongue, mathematical competence and basic competencies in science/technology, digital competency, learning to learn, taking initiative and entrepreneurship, social and citizenship-related competencies, cultural awareness and expression, communication in foreign

languages) were created and included in the Turkish Curriculum.) and some dystopian elements were associated with these competencies. The dystopian elements in the works and the competencies developed within the framework of the Turkish Course Curriculum were examined.

Key competencies have been used in certain proportions in dystopian children's literature works called "Kapiland's Doomsday" and "Behind the Wall", which are examined in terms of the eight main competencies specified in the Turkish Competencies Framework in the Turkish Course Curriculum, and it is thought that these competencies will have positive contributions to the child.

Your works; It is seen that it has main and supporting characters that will strengthen children's personality development, contribute to the development of their skills such as research, questioning and problem solving, and encourage children to become entrepreneurs. However, there is a possibility that the dark themes and dystopian elements depicted in the works, such as mind control, constant surveillance, oppression, manipulation, intimidation policies, disaster scenarios, and the destruction of nature, may cause the child to despair and make the child feel disappointed about the future.

Defeat, hopelessness and severe depression in dystopias written for adults are undesirable in dystopias written for children. For this reason, the elements of anxiety and fear should be minimized in such works and even these elements should be eliminated from the works so that the child does not become despondent and his dreams for the future are not destroyed.